

BÜTÜN ÖYKÜLERİ

Tomris Uyar (İstanbul, 15 Mart 1941 - 4 Temmuz 2003) ilkokulu Taksim'deki Yeni Kolej'de (1952); ortaokulu İngiliz High School'da (1957); liseyi Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'nde (1961) okudu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne bağlı Gazetecilik Enstitüsü'nü bitirdi (1963). 1987'de Boğaziçi Üniversitesi'nde Çağdaş Öykü ve Türk Öykücülüğü adıyla seçmeli bir ders verdi. *Papirüs* dergisinin yayınına katıldı, İngilizceden altmıştan fazla kitap çevirerek Türkçeye dünya yazınından yapıtlar kazandı. *Yürekte Bukağı* ile 1980, *Yaza Yolculuk* ile 1987 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı; *Güzel Yazı Defteri* ile 2002 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü kazandı. 2011'de 70. yaşı dolayısıyla Mimar Sinan Üniversitesi'nde bir sempozyum düzenlendi.

Yapıtları

Öykü: *İpek ve Bakır* (1971), *Ödeşmeler ve Şahmeran Hikâyesi* (Nedim Günsür'ün resimleriyle, 1973), *Dizboyu Papatyalar* (1975), *Yürekte Bukağı* (1979), *Yaz Düşleri / Düş Kışları* (1981), *Gecegezen Kızlar* (1983), *Diz Boyu Papatyalar* (Toplu Öyküler, 1984), *Dön Geri Bak* ve *Rus Ruleti* (Toplu Öyküler: 2 cilt, 1985), *Yaza Yolculuk* (1989), *Sekizinci Günah* (1990), *Otuzların Kadını* (1992), *İki Yaka İki Uç* (Gençlik Öyküleri: Seçmeler, 1992), *Aramızdaki Şey* (1997), *Güzel Yazı Defteri* (Ali Arif Ersen'in resim ve fotoğraflarıyla, 2002), *Metal Yorgunluğu* (Haz.: Handan İnci, Doğan Kardeş Seçme Öyküler, 2009), *Bütün Öyküleri* (Delta, 2014).

Düzyazı: *Gündökümü 75* (1976; eklemeler yapılarak *Sesler, Yüzler, Sokaklar* adıyla 1981'de, *Gündökümü (1975-1980): Bir Uyumsuzun Notları*, adıyla 1990'da yeni basımları yapıldı), *Günlerin Tortusu: Bir Uyumsuzun Notları* (1985), *Yazılı Günler (1985-1988)* (1989), *Tanışma Günleri / Anları (1989-1995)* (1995), *Yüzleşmeler: Bir Uyumsuzun Notları (1995-1999)* (2000), *Gündökümü: Bir Uyumsuzun Notları (2 cilt toplu günlükler/yazılar, 2003)*, *Kitapla Direniş: Yazılar, Söyleşiler, Soruşturmalar* (Haz.: Handan İnci, 2011), *Aşkın Yıpranma Payı: Elele Dergisindeki Yazılar ve Söyleşiler 1976-1985* (Haz.: Handan İnci, 2015), *Bütün Yazıları* (Delta, 2016).

*Tomris Uyar'ın
YKY'deki kitapları:*

- İpek ve Bakır (2002)
Güzel Yazı Defteri (2002)
Ödeşmeler ve Şahmeran Hikâyesi (2003)
Gündökümü, Bir Uyumsuzun Notları I (2003)
Gündökümü, Bir Uyumsuzun Notları II (2003)
Yürekte Bukağı (2004)
Dizboyu Papatyalar (2004)
Gecegezen Kızlar (2005)
Yaz Düşleri Düş Kışları (2005)
Otuzların Kadını (2005)
Sekizinci Günah (2005)
Aramızdaki Şey (2006)
Yaza Yolculuk (2006)
Kitapla Direniş (2011)
Bütün Öyküleri (Delta, 2014)
Aşkın Yıpranma Payı - Elele Dergisindeki Yazılar ve
Söyleşiler 1976-1985 (2015)
Bütün Yazıları (Delta, 2016)

Doğan Kardeş
Metal Yorgunluğu - Seçme Öyküler (2009)

TOMRİS UYAR

BÜTÜN ÖYKÜLERİ

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 4264
Delta - 19

Bütün Öyküleri / Tomris Uyar

Kitap editörü: Murat Yalçın

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Uygulama: İlknur Efe

Baskı: Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş.
Beysan Sanayi Sitesi, Birlik Caddesi, No: 26, Acar Binası
34524, Haramidere - Beylikdüzü / İstanbul
Tel: (0 212) 422 18 34 Faks: (0 212) 422 18 04
www.acarbasim.com
Sertifika No: 11957

1. baskı: İstanbul, Kasım 2014
2. baskı: İstanbul, Mart 2017
ISBN 978-975-08-3074-7

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2014
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Kemeraltı Caddesi Karaköy Palas No: 4 Kat: 2-3 Karaköy 34425 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İçindekiler

İPEK VE BAKIR

Çiçek Dirilticileri • 13

Temmuz • 19

Kuytuda • 23

Konuk • 28

Rüzgârı Düşün • 34

“Dağlar Sada Verip Seslenmelidir” • 40

“Bir Günün Sonunda Arzu” • 45

Mazi Kalbimde Bir Yaradır

I./ Dügün • 51

II./ Gün Döndü • 58

III./ Uzaktan Yoldan • 63

IV./ Biraz Daha • 68

Yürek Hakkı • 71

Ovasız • 76

Kurban • 81

Allı Turna • 86

Evin Sonu • 89

“Sarmaşık Gülleri” • 97

Sonsöz Yerine • 101

ÖDEŞMELER VE ŞAHMERAN HİKÂYESİ**ÖDEŞMELER**

Önsöz • 107

Köpük • 114

Çiçeklerle • 119

Güler Yüzlü Bir Komşu • 130

Dön Geri Bak • 137

Elişi Göllerde • 148

Eptalikos Üçlüsü

Köpek Gezdiricileri • 155

Derin Kazın • 161

Sağlar • 166

Yusuf ile Zeliha • 177

Sevdadır • 182

Ormanların Gumbürtüsü • 186

ŞAHMERAN HİKÂYESİ • 197**DİZBOYU PAPATYALAR**

Hakların En Güzeli • 247

Emekli Albay Halit Akçam'ın İki Günü • 253

Yaz Suyu • 269

Şen Ol Bayburt • 277

Dizboyu Papatyalar • 285

Ömür Biter Yol Biter • 296

Limanda • 302

Aykırı Dal Üstüne • 313

YÜREKTE BUKAĞI

Anlat Bana • 323

Güneşli Bir Gün • 331

Süt Payı • 337

Ayşe, Haklı • 352

Akan Sularla • 360

- Düş Satmak • 367
 Ilık, Yumuşak, Kahverengi Şeyler... • 377
 Dikkat! Kırılacak Eşya • 385
 Uzun Ölüm • 395
 Yürekte Bukağı • 402

YAZ DÜŞLERİ / DÜŞ KİŞİLERİ

- Kuskus • 415
 Filizkırın Fırtınası • 422
 Metal Yorgunluğu • 432
 Beyaz Bahçede • 444
 Oyun • 451
 Bayırdaki Ilgım • 458
 Zula • 467
 Rus Ruleti • 471
 Kuşluk Rakısı • 484

GECEGEZEN KIZLAR

- Öykülere Girerken • 493
- Sonucu Belki • 495
 Ormandaki Ayna • 504
 Geriye Kalan Günlerimizin İlki • 515
 Kavalın Parmak İzi • 523
 Gecegezen Kızlar • 530
 Sonsuza Dönüş • 537
 Sue Ellen ile Recep'in Kaçınılmaz Karşılaşması • 547
 Alien • 553
 Yalnızlaşma Durağı • 561
 Düşkırıcı • 572

YAZA YOLCULUK

- Gülümsemeyi Unutma • 581
 Son Sanrı • 588
 Kalenin Bedenleri • 595
 Küçük Kötülükler • 607
 Bol Buzlu Bir Aşk Lütfen! • 615

- Yaz Şarabı • 626
 Kedibalı • 637
 Ölen Otelin Müşterileri • 643
 Düzbeyaz Bir Çağrı • 652

SEKİZİNCİ GÜNAH

- Kişisel Sorgulamalar • 663
 Kelepir • 667
 Dondurma • 673
 Yapayalnız Bir Gök • 681
 Mavikan Kokusu • 692
 Alte Liebe: Küçük Akşam Müziği • 699
 Pasaport • 705
 Manastırlı Hilmi Bey'e Beşinci Mektup • 712

OTUZLARIN KADINI

- Pentimento • 723
 Otuzların Kadını • 736
 Sarpsarı Dönüş Yolu • 743
 Fal • 753
 Gelgit • 769
 Pençe • 784
 Alatav • 799
 Çivi • 813

ARAMIZDAKİ ŞEY

- Aramızdaki Şey • 823
 Tazı Payı • 834
 Güz Kızılı • 841
 Yavruağzı • 849
 Tahin-Pekmez Günleri • 858
 Pıhtı • 869
 Lal • 875
 Akşam Alacası • 882

- Öykülerin Başı-Sonu • 889

GÜZEL YAZI DEFTERİ

güzin • 894

olcay • 900

bülent • 906

kenan • 916

sema • 923

İPEK VE BAKIR

Çiçek Dirilticileri

Yağmur bütün gün yağdı. Damdaki kiremitler tıkırdadı. Rüzgâr oluklara, pervazlardan içerilere savruldu. Başları örtülü kadınlar geçti yoldan. Taşlar su sıçratarak kurudular. Bulutların arasından bir halka geçirdi güneş. Zayıf ve titrek. Üç araba geçti. “İkisi özel, sayılmaz. Sonuncusu benim,” dedi Şükrüye, “sayılır!” Pencereye dayalı dirseklerini tükürükledi.

“Baban birazdan gelir.” Annesi köşedeki sedire oturmuş, bacaklarını altına almıştı. Elindeki aynada yüzünü inceliyordu.

“Baban birazdan gelir.” Şükrüye, annesinin güzel mi çirkin mi olduğunu düşündü. Babasına sormuştu; “Güzeldir,” demişti babası. Annesi çenesindeki sivilceyi sıktı, elini önlüğüne sildi. Şükrüye bir karara varamadan pencereden yana döndü.

“Babam birazdan gelir.” Hava iyiden iyiye açmıştı şimdi; sokaktan geçen adamlar, yağmurdan sonra eskimiş görünüyordular. Paçaları çamur içindeydi. “Her pazar sinemaya gideriz, arada bir de babaanneye.” Annesi duymasın diye sustu. Sesini azıcık yükselterek tekrarladı –arada bir de babaanneye– annesi bir kere daha duymasın diye. Sonra dönüp baktı. Annesi başındaki topuzu firketelerle dengeliyor, deliyordu. Şükrüye’nin dişleri kamaştı. Konuşacak şey bulamazdı annesiyle kalınca. Yalnızken hep susarlardı. “Baban nerdeyse gelir.” Şükrüye bıktı, masadaki sürahiden bardağına su boşalttı, iş olsun diye içti.

— Sen de gelecek misin bizimle?

— Yok, işim var benim, dedi annesi, sonra Raşit beylere gideceğim.

Demek biz babaanneye gidiyoruz. Şükrüye küçük bir kırmızının boğazına yerleştiğini duydu. Şimdiye kadar kaç kere ağladığını saydı. On dört çıktı. Yirmiyeye kadar ağzını açmamaya

karar verdi. Yoldan şemsiyeli adamlar geçti, kapkara şemsiyeler. Yağmura yetişememişlerdi.

Kapı açıldı. Babası girdi içeri.

— Yine unuttun yağlamayı, dedi annesi. Ne var ne yok?

— Geciktim, kusura bakma. Hadi Şükrüye, Nazan, sine-maya.

— Ben gidemem, dedi annesi. İşim var. Evde otursanız olmuyor mu yani? Çocuğu üşüteceksin.

Şükrüye kaç kere üşüttüğünü saydı; dokuz çıktı.

Kapıdan çıkınca elini tuttu babasının, bir-iki kere burnunu kaşması dışında, yol boyunca da hiç bırakmadı. Babaanne deyince babaannenin önce evini düşünürdü, sonra yüzünü. Babaanne güzeldi. Saçlarını ortadan ayırır, limon kolonyasıyla yatıştırırdı. Yakasında iki anahtarlı bir deste asılı dururdu hep.

Şükrüye yolun ıslak taşları üstünde yürünecek bir çizgi buldu. Her sokakta yürünecek en rahat çizgiyi bulmada üstüne yoktu. Şiir söyleyemezdi. “*H’ye kadar sayarım, sonra saymam,*” diye düşündü. Babaanne H’ye kadar saydırırdı ona konuklar varken. Şükrüye utanırdı. “Ne güzel de sayıyor!” diye bağırır-lardı konuklar.

Babaannenin yeşil çiçekli fincanları vardı. Babası ayağa kalkardı alırken. “Zahmet ettin. Gelecek hafta Nazan da gelir,” derdi. Oysa üçü de onun gelmeyeceğini bilirlerdi.

Annem gelseydi üşütürdü, değil mi? Şükrüye babasına baktı. Annesini severdi ama babasını daha çok. Babasının eli sert, tırnakları sarıydı. Filiz’in babasından daha uzun boyluydu. Ne sinir kız! Derslerini iki kere yazıyor, bir de temize çekiyordu: üç. Ama babası çok yaşamazdı besbelli. Saçları dökülmeye başlamıştı.

— Simit ister misin?

— Yok.

Akşam yemek yemezse annesi kızardı. Arada yedikleri sayılmazmış. Babaanne koca bir tabakta beyaz bir tatlı getirirdi:

çevirme. Bir bardak da su. Fincanlar, bardaklar yeşil sabun kokardı. Babası az şekerli içerdi kahvesini. Şükrüye için diye tabağına dökerdi biraz. Babaanne boyuna mutfığa girip çıkardı. “Evleri bizimkinden küçük,” diye düşündü Şükrüye, “çünkü mutfak taşlığa bakıyor.” Bir kapı daha vardı taşlığa bakan ama Şükrüye hiç açmamıştı o kapıyı. Üç ay önce o odanın ampulünü değiştirmişti babası. “Ne zahmeti anne. İşimiz bu.” O cebinden tornavidasıyla kontrol kalemini çıkarırken koltukları kabarmıştı Şükrüye’nin.

Bakkalın oraya gelince babası durur, “Annene sinemaya gittiğimizi söylersen,” derdi. “Babaannelerde üşütürsün diye korkuyor.” İnanmadan, babasının söylediklerini dinlerdi Şükrüye, onunla gizli bir şey paylaştığı için gönenirdi. Akşam yemeğe oturduklarında masanın altından onun elini tutardı. “Filim güzeldi,” derdi annesine, “Üç kişi öldü. Öyle ağladım ki.” Babasını güldürmek için daha inandırıcı ayrıntılar bulurdu. “Baştaki miki renkliydi,” derdi. O zaman babası H’ye kadar saymış gibi gülerdi. Gözleri birbirine yakındı, kaşları kalın bir çizgiyle birleşmişti, ama gülünce dişlerinden başka hiçbir yeri görünmezdi.

Kapıya biraz kala sekmeye başladı Şükrüye. Oraya kadar koşsa bile son yedi metreye gelince gecikmek, yolu uzatmak ister, tek ayakla sekmeye başlardı. Çok sevindiğine utandığı için mi ne?

Kapıda biraz beklediler. “Hoş geldin oğlum,” dedi babaanne içerden. “Geliyorum.” Kapıdan girdiklerinde, “Pabuçlarını çıkarmayı unutma kızım Şükrüye,” dedi. Taşlıkta Şükrüye, doya doya bir daha baktı babasına.

— Baban hasta, yatıyor.

Babaannenin sesi musluk gibi açıldı taşlığa. Gençleşmişti. Taşlığın dört yanında çiçekler duruyordu. Sepet sepet. Zambaklar, süsenler, şebboylar, güller, menekşe....

— Bir karanfil kopar Şükrüye, dedi babaanne.

Saçına pembe bir gül iliştirmişti. Yüzü de pembeydi. Dedenin hastalığıyla çiçekler arasında bir ilinti kurmaya çalıştı Şükrüye. Babasının yüzü kızarmıştı. Dedesini hiç görmediğini

düşündü Şükrüye. Onlar oda kapısını açarlarken çiçekler hep birden koktular.

Kimse yoktu içerde. Babaanne, omuzlarına siyah bir atkı sarmıştı. Mutfağa kahve yapmaya koştu hemen. Şükrüye bacak bacak üstüne atarak kahvesini üfledi, dudağının üstündeki tüylerin kıpırtısı durunca da içmeye başladı. Babaanne sessizliği bozmak için, “Nazan nasıl?” diye sordu. “Şükrüye kızım taşlıkta oynasana. Biz de babanla konuşalım. Yalnız çiçeklere dokunma.”

— Nazan iyi, işi varmış, dedi babası. Ne oldu babama?

— Üşütmüş.

Taşlık karanlıktı. Kokulu karanlıkta çiçeklerin renkleri babaannenin ince uğultusuna karışıyordu: “Elini öpüver oğlum. Baba oğul arasında olmaz dargınlık.”

Çiçeklerden çok taşlığın öte yanındaki kapı çekiyordu Şükrüye’yi. Açsa mıydı? Dede orada mıydı ki? Yüreği çarparak kapının tokmağını çevirdi. Bir süre hiçbir şey göremedi. Odada bir nezle kokusu vardı yalnız. Gözleri alışınca yatağı seçti. İki iskemleyle tahta bir masa duruyordu yatağın yanında. Karşiki duvara babaannenin beyaz elbiseli bir gençlik resmi asılmıştı. Saçları örülüydü. Bir iskemleye dayanıyordu. Çizmeli bir adam oturuyordu iskemlede. Eski bir oda görmenin ezikliği çoktü Şükrüye’nin üstüne. O sırada yataktaki gölge doğruldu: “Kimsin sen?”

Şükrüye karşılık vermek istedi, olmadı. Yerinde kalakaldı.

Elini uzattı ihtiyar.

— Sen Şükriye’sin herhalde? Gel bakalım. Yaklaş. Ama önce pencereyi aç da yüzünü göreyim.

Şükrüye çekinerek pencereye yanaştı, ayaklarının ucuna basarak camı itti. Yukardan vuran ışık, ihtiyarın kırçıl saçlarını, aşağı doğru yaylanmış kara kaşlarını, gür bıyıklarını aydınlattı.

— Ne zaman geldin sen Şükriye?

— Biraz önce.

Böyle diyerek suçunu hafifletmeyi umdu.

İhtiyarın yüzünde suçlayıcı bir öfke gizliydi sanki. Özellikle ağzının ucundaki kıvrımlarda.

— Otur bakalım, dedi. Otur bakalım şöyle.

“İhtiyar bir adamın küçük bir kıza soracağı şeyleri bilmiyor,” diye düşündü Şükrüye. Konuşmayı zorladı.

— Okula gelecek yıl başlıyorum. Adım Şükriye değil Şükrüye’dir. Hasta mısınız?

— Ya, üşüttüm.

— Üşütmek kötüdür, annem...

Dedenin hoşlanmayacağını sezerek sustu. Sonra:

— Çiçekler sizin mi?

— Benim.

— Hepsi mi?

— Hepsi.

— Ne yaparsınız bu kadar çiçeği?

— Satarım.

— Peki, ya beğenmezlerse?

— Beğendiririm. Neden beğenmesinler? Bunca ter döküyorum. Bak: her akşam geniş bir kova alırım. Çiçeklerin çürümüş saplarını, kararmış yapraklarını ayıklarım. Köklerini biraz keserek kovadaki suda dinlendiririm. Yüzlerine sık sık su serperim. Sabaha dirilirler.

— Demek siz çiçek dirilticisisiniz? dedi Şükrüye. Bizim köşede öyle birine rastlamıştım. Bir de vazo satan bir adam görmüştüm; koca bir vazoyu kucağında dolaştırıp duruyordu. Param olsaydı alacaktım.

İhtiyar duygulanmıştı.

— İyi kızsın Şükrüye, dedi. Babana çekmişsin. İçerde mi? Çok oldu görmeyeli eşşeği.

Şükrüye utandı ama kızmadı.

İhtiyarın bıyıkları titriyordu.

— Sen müthiş bir kız olacaksın Şükrüye. Öyle gözüküyor. Çabuk alışacaksın. Bilir misin, önceleri satamazdım çiçeklerimi, kıyamazdım. O zaman gençtim. Güzelliği kanıksamamıştım daha. Zamanla alışıyor insan.

— Ben de kökleri, yaprakları tanıyabilir miyim?

— Tanırsın, dedi ihtiyar, tanırsın. Hem sonra malını elden

çıkarmayı öğrenmelisin. Arasına için yanacak, ama geçer. Soğukkanlı olmalısın. Güç iş bizimki. Başka işlere benzemez. Gazetelerin küçük ilânlarında adı geçen mesleklerden değildir.

— Babam bana gazete okur, dedi Şükrüye. Sabahları işe gitmeden. Hem biliyor musunuz, sizin işinizi herkes yapamaz.

İhtiyar coşmuştu. Göğsü, yırtık pijamasının altından inip inip kalkıyordu.

— Rozet satıcılığı gibi, dedi soluk soluğa.

— Sabun-köpüğü-üfleyiciliği gibi! diye haykırdı Şükrüye.

— Kulunç çıkarıcılığı gibi, dedi ihtiyar.

— Vazo dolaştırıcılığı gibi, dedi Şükrüye.

— Ayrıntıcı bir meslek... dedi ihtiyar. Herkes nasıl para kazandığına şaşar. İşin ucunda bel bağladığın şeyin yok olması da var çünkü. Baban gibi. Kapıyı vurup gittiği gün nasıl sarılmıştım. O tüccar kıızıyla evlenmeyi aklına koymuş bir kere. Dinlemedi. Elimi bile öpmedi hâlâ.

Şükrüye burnunu kaşdı ağlamamak için.

— Ne diyordum? dedi ihtiyar. Soylu mal satıyorum, ama ne yaparsın ki mesleğim önemsiz. Soylu ve önemsiz.

Yatağında doğruldu. Şükrüye, onun gövdesine göre çok cılız olan kollarına baktı.

— Yoruldum artık, dedi dede. Hadi git de merak etmesinler. İyi kızsın. Gene uğra bana, olmaz mı?

— Uğrarım, dedi Şükrüye. Söz.

İhtiyar öksürerek yatağına uzandı. Yorganın altına gömüle-ne kadar ona baktı Şükrüye.

Yolda babasıyla hiç konuşmadılar. Şükrüye hep dedeyi düşündü. Eve girdiklerinde annesi sedire oturmuş, tırnaklarını boyuyordu.

— Raşit beyler babamla ortak oluyorlar, dedi. Sermaye meselesi çözümlendi böylece. Siz ne yaptınız? Filim nasıldı?

— Babaannelere gittik, dedi Şükrüye, dedeyi çok sevdim.

Temmuz

Kendini ne zaman düşünse, bir merdivenden iner görüyordu. Eli, annesinin elinde; küçük tırnakları yenmiş, kirli; kirler kurşun kalemle çıkarılmış, kalem kaymış (*Anne, öyle derinden kesme, sızlıyor sonra*), tırnağı çevreleyen deri kapkara olmuş o yüzden, ağza acı geliyor, bir şey tutarken kıpırdıyor, belli belirsiz sancıyor. Neyse, annesinin avucunda gizli ya, kimseler göremez. Azalan günün tarazlı uçları (yıpranmış, tutamaksız) darmadağın yayılmış göğ. Yaz, bu demekti biraz da o günlerde: el, annenin eli içinde, denizli akşam kokusu, kum, ıslak lokantalar, iskeleye giden yol. Sabah kalkılınca hava güneşli. Parmaklarının ucuna basa basa perdeyi açarsın. Muşamba soğuktur. Ahşap evin kapısındaki demir indirilir: Artık gelen gelsin. Mutfak penceresinden sarmaşık görünür. Mutfak bahçesi beyazdır, geceden kalma bilgiçliğini sürdürür, ceviz ağaçlarını salar. Bu temmuzu gözden kaçırmamalı, her ayrıntıyı bir yana çivilemeli. Şaşkın. Önce babanın tıraş suyu ısıtılacak. “Kırmızı ibriği ocağa koyuver kızım, çabuk.” Demek denize gidiyoruz. (Denizde karpuz kabukları... Kıyıya inen yol buğuyla örtülüdür, gül fidanlığından geçilir, bir adam kasketlerle mayolar satar; biz yokuştan inerken bir eziklik çöker üstümüze. Sıcaktan.) Suyun başında bekleyeyim de çabuk kaynasın. İçimden şarkı tuttururum, şarkının bir yerinde su nasılsa ısınır. Önce kenarları kabarcıklanır. “Haydi! Çabuk ol kızım.” Sonra sofraya geçilir. “Çaydanlığı getiriver.” Kahvaltı örtüleri damalı olur. “Ekmeği elle koparmak ayıptır.”

İşte böyle bir günün (ya da o günün) sonunda, dediği merdivenden iniyordu. Saçı örülmüş, iki kurdeleyle bağlanmıştı. Kurdelelerinden özellikle hoşnuttu, çünkü uçlarındaki biçim-

siz şerit kesilmişti; üstelik örgüler sıkıydı, başını iki yana sallayabilirdi korkmadan. Merdiven, geniş, eğik bir yola iniyordu. Ta uzakta vapur. Babası son çıkanlardandı. “Bizimkiler bekler nasıl olsa.” Elini annesinin avucundan kurtardı, örgüsünü çekeledi. Daha istediği kadar uzamamıştı saçı. Aslında saçının uzunluğunu merak ettiğiinden değil, günün bu saatinde saçını ellerse akşam iyi geçerdi onca, yoksa ‘merak’ kendine karşı bulduğu bir özürdü. Hem bu kural sağlam mı acaba? Arasına yançizmek gelirdi içinden, ellememek, sonra yançizmenin de kurallaşacağını düşünürdü. (Demek sağlam.)

Bugün, yani yıllar sonra, aynı akşam saatinde, topuzuna bir firkete sokarken anlıyor bunu, kuralını buluyor. Tek başına bir pastanede oturmuş mektup yazıyor şimdi. Her mektup kuraldışıdır, çünkü eksiktir, söylenmemiş kalır, deneycidir. (Daha sağlam.) Durdu. Önündeki listede çay: 150 krş. Garsonun suda dinlenmiş çilli eli camın üstüne bir fincan çay bırakıyor. Kapıdan giren rüzgâr, renksiz suyun yüzeyini dalgalandırıyor. Pastane, yarı ıslak bir kesme şeker gibi tabağında dağılıyor, eriyor, masalara ayrılıyor. Çayın tadı ne gibi?

“Kızım yesene, lokmalar ağzında büyüyor bu çocuğun.” Vişne reçeli çiğnendikçe eskir, akşamsa yoğurdun üstüne dökülür; damalı örtüdeki taze ekmek kırıntıları nedense midemi bulandırır. Oysa akşamları deniz kıyısındaki çaycıda annemle otururken rüzgâr örtüleri savurur. Temizlik kokar. Bacaklarıma bir kedinin utangaç burnu değer. Bakışırız. Dengeyi benden yana bozmamak için onu kucağıma almaya kalkmam. Bırakırım yalansın, okşarım...

— Kızım sürme elini şu hayvana. Pire içinde... Efendim?

Evet çay, ama birazdan. Birini bekliyoruz da.

— Anne, kışın niçin babaanneye yolluyorsunuz beni?

— Sıkılıyor musun orada?

— Yoo, ama siz de gelseniz.

— Bakalım.

Babaannelerde bir oda var. Bu kış o odada yatacaktık. Basamakları çıkıp sağa kıvrıldın mı hemen orada. Daha kolay

ısıtılıyormuş. Kışın camlar buğulanır. Akşam radyoda fasıl heyeti vardır: Ne dökmek istesem yaş var. Sözlerini anlamam, ama üzülürüm. Masanın altında oynarım. Tek başıma.

— Anne, yalnız o evde merdivenler çok gıcırıyor.

Bir gece babaanneyle uyurken bir patırtı duymuştum; birileri üst kata çıkıyordu. Hemen tavandaki ışığa bakmıştım, sallanmıyordu. Yatakta dikilip öksürdüm. Boğmacaydım; hep ayağa kalkardım öksürük tutunca. “Uyu kızım, uyu canım.” “Annemler geldi sandım babaanne. Perdeleri çek, ay görünmesin.”

Annesine belli etmeden örgüsünü bir daha elledi. Durdu bir süre. Ansızın karar verdi:

— Anne, utaniyorum söylemeye ama aydan korkuyorum ben. Hem merdivenler çok gıcırıyor o evde.

— Koca kız oldun artık. Korkmak yakışmaz sana. Korkmuyorum de kendi kendine... Öcü filan da öğretmedik. Nerden çıktı bu korku bilmem. “Geçer.” Bir kadın sesi. (İkindileri, annesinin kolunda kabul günlerine.)

— Gece uyanıyorum, siz geldiniz sanıyorum.

— Ondan mı korkuyorsun, biz geldik diye mi?

— Yoo.

— Bak canım. Bu gece babaannenle kalacaksın, sakın beni utandırma. Babanla gelecek. Bizde tabii. Bizim evde. Suzan hanımlara gidiyoruz da. Seni yalnız bırakmak istemedik. Yatıya yokuz. Babaanneyle güzel güzel oturursunuz. Korkmazsın değil mi?

Korkmazsın. Korkmazsın. Mazsın. Mazsın. Değil mi? Mi? Ha? Ha? Ha? Ha? Ha...

Kasanın çingırağı fiyatları çalıyor. Başını kaldırıyor ansızın. Pastanenin sigara dumanı arasından yapışık yüzler uzanıyor: Korku. Korkuluklu köprüler, can simitleri, tahlisiye sandalları, kilitli kalmış dolmuş kapıları, dötrnala denize inen ahşap evler, yolların tuzakları, ölü kedi gibi kıvrılmış kese kâğıtları, üst kattan pencereye inen organ, bilek kesilip çıkarılan altın bilezik, suda eriyen muska... Bitmiyor. Beyaz bir gecelik giy. Lâvanta çiçeği koksun. Yüzünü ov. Yastığı kabart. Çarşafı ger. Sonra banyoyu doldurursun. Sıcak musluk: kırmızı. Karnına kırmızı bir ılıklik dolar. Göbeğin, göğüs

uçların kesinleşir. Sıcaktan titrersin. Soğuk bir yere dayarsın başını. Önünde diş macunu, fırça, briyantın duran aynada yüzünün sırları dökülür. Dilini çıkarırsın, burnunu kırıştırırsın. Ayaklarından su sızar yere. Tıp. Tıp. Ufacık bir göl. Bir yerlerde bir zil sesi.

— Bak baban geliyor. Hiç belli etme korktuğunu, kızar sonra. Babaanne ocakta ızgara köfte pişirecek sana, oracıkta yedirecek. Yemekten sonra şiir okuyacak. Söz verdi. Hem yarın çabucak olur. Uyandın mı biz ordayız.

— Peki anne.

— Çabuk ol, karşıla onları, babaannenin eliniöp.

Mektubu bitirdi. Tamamlayamadan. Yine yarım, eksik kaldı. Yine sağlam. Banyoda uğultulu, döne döne büyüyen, yayılan, kızaran bir damla kan. Bacaklarını ellerinle bastır, uğuldamasınlar, yerleşsinler. Eriyen, yüzen bir şey. Soğuk su: mavi musluk. Ohh!

— Suzanlar beş buçukta bekliyorlar. Çocuğa söyledin mi? Hazır mısın? Buradan doğrudan gidelim. Onlar eve dönerler. Sabah erkenden arabayla bırakacaklarmış bizi.

Zarfın ağzı yapışmıyor. Uzuyor. Uzun merdivenden bir daha iniyorum. Ben iniyorum. Aşağıda bastonuna dayanmış babaanne duruyor. Sırtını rüzgâra vermiş. Saçları havada. Yüreğimde kesik bir güvercin kanat çırpıyor. Acısa.

Aynı günün gecesi, babaanne:

— Kızım, babanla konuştum, seni bize yollamayacaklar bu kış. Onların yanında kalacaksın. Yaramazlık etme sakın..... Bu çocukluğun var ya, hiç yitirme onu, bazıları yitirmezler. Sen öyle bir çocuğa benziyorsun. Korun.

— Olur, söz.

Kuytuda

İhtiyar, takma dişlerini başucundaki cam kâseden çıkardı. Bir silkeledi, sonra titreyen parmaklarıyla ağzına götürdü. Konuşmak gerekecekti birazdan; nerdeyse uyanırlardı.

Gün ağırırken akşam alacakaranlığının hüznünden daha mavi bir duman sarar ortalığı. Arka bahçelerin ağaçlarına çökelir, dizleri ağrıtır. Gençler bilmiyor, ama yıllar birbiri üstüne hiç aksamadan yığılınca alışıyor kişi, sis kalkar diyor ve gün ışımayı nasıl olsa becerir. Korkmak yersiz. İhtiyarlık budur işte: yeni bir günü bir organ haline getirmek, saatleri kendiliğinden sıraya koymak. Her sabah böyledir. Yumuşak terliklerimle evi dolanırım. Sızan muslukları kaparım, su şişelerinin örtülerini kaldırım ki içilsinler, peynirin suyunu dökerim. Yürüyüşüm kimseyi uyandırmaz çünkü, ben yıllardır yürümeyi bilirim. Usulca. Öyle halıları, tahtaları eskitmem, taşlarda iz bırakmam. Ben gerekliyim evi sürdürmede. Ben olmasam onu kim hazırlar sabaha? Kim karşılar? Ama kalkar kalkmaz önce aynayı alırım elime.

İhtiyar önce aynayı aldı eline. Küçük, çatlak bir aynaydı bu; arkasında yanağına kocaman bir ben yapıştırmış pembe elbiseli bir markizle çok düzgün bacaklı –nasıl da becerikli Tanrım–, her adımını bilen bir marki dans ediyorlar. Üstleri başları tertemiz, yakalarının fırırları kolalı. Çevrelerinde de Fransız ağaçları var, ne yazık ki bir yerde kesintiye uğruyor yeşillik. Kara, iri bir leke. Dalgınlıkla sigara söndürmüşler üstünde. Geçende çeyiz sandığından çıkarıp ovmuştu. Elişleri de var sandıkta.

Elišleri var var olmasına, hem de ne güzelleri, yalnız sarı lekeler

kaplamış bezleri, bir bilen olsa bu lekeler nasıl çıkar. Sandık lekeleri çıkar. Şu markinin kollarındaki danteller sözgelimi, şimdi nerden bulacaksın? Elişleri bile para etmiyormuş diyorlar, uğraşacak vakit yokmuş. Eskiden günler uzundu; kararında, tutumluydu. Ben kaç günler işledim bunları, perdeleri azıcık aralardım, o kadar. Ekrem'in annesi anlardı; beğenmişti. Aynayı o vermişti galiba. Bir de yüz görümlüğü altın saat.

İhtiyar, aynayı ağzına tuttu, takma dişleri her sabah koyup her akşam çıkarmaktan, dudak uçlarındaki yaralar derinleşiyordu gitgide, yapışıyordu. Kaşınan, kırmızı, vitaminsiz yaraları inceledi. Ağzı, hep belli saatlerde ve belli amaçlarla kullanıldığı için kendiliğinden bir ağız değildi artık. Olsa olsa bir yokluk kapansın diye başka birinin ağzı, gerekli kesintiler ve onarımlar yapıldıktan sonra, bu eti, pembesi ve öpüşü tüketilmiş deriye (kendi renksiz derisine) yamanmıştı. Yüzündeki iğretliliğin üstüne varmadan, hafifçe araladı dudaklarını; şaşılacak bir ustalıkla, her günkü ustalığıyla bir kerede yerleştirdi dişliği. A- A- A- dedi; iki sıra salya aktı yaralardan. Takma dişler tok bir sesle takırdadı, depreşti, sustu, en sonunda kalakaldı. Ellerindeki yapışkan sıvıyı önlüğüne sildi ihtiyar. Aynayı yine başucuna koydu. Yapılması gereken sürüyle iş var şeyden önce.

Ben hiç uyumam, ya da az uyurum. İki saat. Uykum çok hafif diye hiç uyumadım sayıyorum. Kapıda bir anahtar tıkırdadı diyelim, hemen ışığı yakarım. Lambam başucumdadır. Giderken prize takıyorlar. Geceleri yalnızımdır çoğunlukla. Yatağıma uzanır tavanı gözlerim, sedirin çiçekli örtüsüne bakarım. Dolaplardaki dikiş iğnelerini, firketeleri, kol düğmelerini, tek küpeleri ve makbuzları düzene sokarım. Bir anahtar bulurum bazan, beyaz bir zarfın içine koyarım, anahtar diye yazarım üstüne. Hepsi eve dönene kadar, evdekiler yatana kadar uyuyamam. Işıklar sönmüş olmalı. Yoo karıştığımdan değil; karışmam onlara, tek kelime sormam, beklediğimi de belli etmek istemem, ama kendiliğinden oluyor. Kızıyorlar. Bir şeylerin dışındayım biliyorum. Daha doğrusu bir şeyler bensiz sürüp gidiyor. Sandık örtüleri de para etmiyormuş dediklerine göre. Ben yine her gün silkeliyorum, yılmıyorum. Balkona çıkınca karşı

balkonlardaki ihtiyarlar çarpıyor gözüme. Bu saatte yalnız onlar uyanıktır. Gizlice gülüşüyoruz. Yüksek sesle hatır sormak ayıp kaçacak. Hem mahalleyi neden telâşa verelim? Biz az gülüyoruz, sabahların tadını çıkarıyoruz, balkonlarda az yer tutuyoruz küçüle küçüle, yük olmuyoruz. Zaten gençler dayanamaz sabah havasına. Biz kaç yıl yaşadık, dile kolay, ölüm artık altemez bizi. Kaç yıl yaşadıktan sonra hâlâ yaşamak öyle olağan ki...

Balkon kapısı kapanınca oda yenilenmişti. Tokmakları kopuk, yıllardır cilâsız, derileri pörsük dolaplara yeni bir yüz geçirilmişti: sabah havası. Sandığın üstünde pembe bir yorgan duruyor, bir çiçekli örtü, hepsinin üstünde de odaya evin genel havasına göre göstermelik bir çekidüzen, bir uyum veren çağdaş siyah örtü. İhtiyar, siyah örtüyü düzelttikten sonra önlüğünün cebindeki anahtar destesini çıkardı, en kocaman anahtarı ayırarak sedire yakın dolabı açtı, bir portakal aldı içinden (kendi portakalını), naylon torbaya sarılı tuzsuz ekmeği (kendi ekmeğini), çekmecedden de bir havlu parçası. Kapıya doğru ufak adımlarla sarsıla sarsıla yürüdü, koridora bir gözattı. Uyanmamışlar daha. Kapıyı kilitledi güzelce, hiçbir şey yapmayacakmış gibi, telâşsız adımlarla odanın ortasına kadar geldi, şaşırttı sonra, birden eteğini kaldırdı (geceliğinin eteği uzundu, top oynayan küçük köpekler vardı üstünde), etleri boşalmış bacaklarından çabucak sıyırdı donunu. Gece boyunca sararmış havlu parçasını kurtardı bacaklarının arasından, yerine bu temizini koydu. Donunu çekti, eteğini indirdi. Karnının tam ortasına bir temizlik duygusu yerleşmişti. Bozmamak için öbür havluyu hemen bir gazeteye sarıp iyice buruşturdu. Önemsiz. Artık kalkabilirler. İhtiyar, mutfığa doğru yürüdü, sızmayan muslukları ne olur ne olmaz sıkıştırdı, su şişelerinin örtüleri unutulmuş yine, geceden yağını, tuzunu gidermek için suyla doldurduğu peynir tabağını boşalttı. Sokak kapısının oraya geldiğinde dizlerini zorlayarak eğildi, dışardan sızan siyah ışıktaki sıkışık kalan gazeteye uzandı. Hem peynir tabağını, hem gazeteyi odasına taşıması gerekiyordu bir kerede. Sedire çöktüğünde yorgunluktan bitmişti, boynunu aşağı çeken kaslara bıraktı başını, kambur ve rahat

oturdu. Gazetede ne haberler var: "...gipur dantel elbisesi ve lame pabuçlarıyla çok güzel bir gecesindeydi.... ilgiyle izleniyor... Ankara grubuna yol göründü... üzgünmüş ve her gece bir başka kulüpte avunuyormuş diyorlar..." Çatalını peynire değdirdi; peynir yarıldı, cıvıdı.

Boğazımın deliği küçüldü. Lokmalar gitmiyor, diyorum gülüyorlar. Uyumadığıma da inanmıyorlar. Belki o yüzden tetikteyim, ışıktayım, uykusuzum. Boş bulunmamalıyım; hiç inandıramam sonra. Evet, portakal işe yarıyor, sürüklüyor ama çok ekşi. Küçükken ekşi portakalları yememe izin vermezlerdi annemle babam. Yengelerin evi Ada'daydı. Limon ağaçları istediğin kadar. Okul dönüşü yolda portakal yedik. Ama yaz akşamları Ekrem de gelirdi. Bizde kaçgöç yoktu derim de inanmazlar; oturma odasında hep birlikte otururduk işte. Nişanlandık. Sonra bir şey oldu. Ekrem hastalandı, yok canım öldü, öldü ama ölmeden önce hastalandı diye bizimkiler nişanı bozdular, sonra öldü, yıllar sonra. Biriyle evlenmiş dedilerdi. İncecikti, attığı adımı bilirdi. Elişlerini bir markiye satmalı en iyisi. Gipur dantel giyiliyor. Gelinliğim danteldendi. Karnım bembeyazdı. İnanmazlar şimdi söylesem, çünkü geçende yıkadılar beni, memelerimin altındaki pütürleri keselemeden, çabucak. 'Silin,' dedim, 'kazıyın,' dedim; 'deri katılmış, pörsümüş, kir değil,' dediler. Ama onu söylemiyordum. Karnım bembeyazdı, şimdiki gibi sarı çizgiler yoktu üstünde, doğurdukça da beyaz kaldı. Her kadın kocasını sever. Hem ben paradan yana sıkıntı çekmedim hiç. İyi oldu. Çocuklar, şimdi olmasam, duyarlar yokluğumu. Ben nasıl kocamın yokluğunu duyuyorum, tamtamına öyle. Yalnız bir şeylerin dışındayım. Örtüleri silkelemek yetmiyor. Ada resimlerinde bacaklarımın ne güzel olduğuna bakıyorum. Dolapları istediğim odaya koyardım o sıralar. Oysa bu odadayım şimdi. Yüzümü bir sonraki güne taşıyorum, bozulmuyor artık, kırışması bitti, tanıyan kimse kalmadı ki bozulsun. Kollarım döküldü, kokmuyorum. Hep böyleydim sanki. İğrendirmedim.

Sabah, iki çocuklu becerikli bir anadır; onları paklar, yedirir, sokaklara yollar. Çevik bacaklar otomobillere atlar. İhtiyar bu yüzden çalar saatin sesini duyunca odasının kapısını kilitledi.

Mutfaktan, fokurdayan çaydanlığın sesi geliyor, dolaplar açılıp kapanıyor, ekmek kızarıyor, çatallar, bıçaklar. Ne kargaşa! Bunları bir sıraya sokmalı. Dolapların hepsini birden amamalı sözgelimi. Kahvaltı rtüsü masaya geceden serilse, sabah, peynir konulur, çanta yapılır, kalemler unutulmaz.

1967